

gezin gingen stichten); werkten die zoons wèl, dan werd op de steun van de vader twee-derde van hun inkomsten in mindering gebracht; werkende ongehuwde vrouwen en meisjes die geen kostwinster waren, ontvingen evenmin een cent, als ze althans door de plaatselijke commissie geschikt geacht werden voor huishoudelijk werk: ze moesten maar dienstbode worden. De steunontvangende werkloze was voorts verplicht, er voor te zorgen dat hij als werkzoekende ingeschreven was bij de gemeentelijke arbeidsbeurs of bij de plaatselijke correspondent van de in 1916 opgerichte Rijksdienst voor de Werkloosheidsverzekering en Arbeidsbemiddeling; tenslotte moest hij te allen tijde zijn woning openstellen voor controleurs van het steunverlenend orgaan.

En als die dertien weken nu voorbij waren? Dan was de werkloze in kwestie 'dubbel-uitgetrokken' en werd het steunbedrag verminderd. Wel te verstaan: de regeling van de voortgezette oorspronkelijke steun (ze werd in de loop van '21 en '22 van de sigarenmakers uitgebreid tot arbeiders in andere bedrijfstakken) gold uitsluitend voor diegenen die, via een vakbond, contributies gestort hadden in een werklozenkas. Wie dat als ongeorganiseerde had nagelaten of wie pas zo kort gestort had dat hij reglementair nog geen recht op uitkering had, moest van meet af aan met de mindere steun genoegen nemen.¹ Die mindere steun aan dubbel-uitgetrokkenen, reglementair-nog-niet-recht-hebbenden en ongeorganiseerden werd in beginsel geheel door de gemeenten gefinancierd.

Algemene regeringspolitiek ontwikkelt zich vaak aan de hand van individuele- of groepsgevallen. Zo ook hier. Vrijwel alle elementen van de in '21 uitsluitend voor de sigarenmakers getroffen, hier slechts in hoofdlijnen geschetste regeling vinden we in de steunregeling terug die in de jaren '30 voor alle werklozen gold. Maar juist doordat die regeling van '21 slechts op één groep betrekking had, hield zij, wat haar financiële uitgangspunten betrof (hier lag het zwakke punt), geen rekening met de gevolgen van massale, langdurige werkloosheid. Zou die zich ooit voordoen, dan zouden de werklozenkassen de stoot niet kunnen opvangen en de gemeenten spoedig bezwijken onder de last die zij te torsen kregen. Welnu, in december 1930 waren er 136 000 geregistreerde werklozen; een jaar later waren het 246 000; nogmaals een jaar later, december '32, 350 000 – en in '32 stonden in de maand met de minste werkloosheid, mei, toch nog altijd meer dan 240 000 personen bij de organen voor de arbeidsbemiddeling als werkzoekende ingeschreven.² Het aantal niet-ingeschreven werklozen liep in de tien-

¹ G. W. F. van Hoeven en mr. J. H. J. Schouten: *De steunverlening aan werkloze arbeiders* (1933), p. 8–20, 30. ² F. A. G. Keesing in *Ned. volksh. dl.* III, p. 112.